Cuprins

Prefaţă la ediţia extinsă 15

Prefaţă la prima ediţie 19

1. Începutul şi sfârşitul 23

2. A cui pierdere e mai grea? 29

3. Se lasă întunericul 37

4. Ţipătul mut al durerii 49

5. Navigând pe marea neantului 59

6. Amputarea sinelui familiar 71

7. O întrerupere bruscă a activităţii obişnuite 81

8. Spaima de hazard 93

9. De ce nu eu? 103

10. Iartă şi ţine minte 111

11. Absenţa lui Dumnezeu 125

12. Viaţa are ultimul cuvânt 137

13. O comunitate a celor zdrobiţi de suferinţă 143

14. Norul de martori 157

15. Moştenire într-un cimitir 163

Epilog 169

Note 179

Întrebări pentru discuţii 181

Prefaţă la ediţia extinsă

Au trecut aproape opt ani de la prima publicare a *Harului ascuns*. Pe la sfârşitul anului 2003, editorul meu de la Zondervan, Sandra Vander Zicht, m-a sunat pentru a mă informa că editura dorea să publice o nouă ediţie a cărţii, care s-a vândut într-un ritm constant de la prima apariţie. Ea m-a rugat să scriu o prefaţă la noua ediţie şi un epilog. Tot ea mi-a sugerat să includ câteva fragmente din numeroasele scrisori primite de la cititori, cu condiţia ca semnatarii lor să îşi dea acordul pentru publicarea lor.

Înainte de a lua în considerare o nouă ediţie extinsă a trebuit să o revăd pe cea veche, pe care n-o mai citisem din scoarţă în scoarţă de la apariţia ei în 1996. Şi o făcusem în mod intenţionat. După scrierea cărţii am dorit—şi poate chiar aveam nevoie—să mă detaşez de ea. Îmi displăcea profund ideea de a mă lăsa dominat de carte sau de a face carieră pe seama experienţei mele dureroase. Tânjeam după normalitate, deşi am aflat foarte curând că ceea ce defineam eu drept normalitate suferise o schimbare radicală.

Am simţit un tremur nervos când am redeschis cartea, după atâţia ani. Sarcina de-a o reciti mi se părea ceva chinuitor, de parcă aş fi fost pus în situaţia de a vedea un film de groază care îmi provocase coşmaruri în copilărie. Îmi era teamă să retrezesc nişte amintiri adormite de atâta vreme. Recitirea cărţii s-a dovedit însă a fi mult mai importantă decât m-aş fi aşteptat, şi m-a ajutat să văd ce drum lung am parcurs eu şi copiii mei. Durerea şi consternarea pe care le-am trăit când am scris cartea au lăsat locul mulţumirii şi recunoştinţei profunde.

Felul în care am ajuns, în primul rând, să scriu cartea are o poveste aparte. La câţiva ani după accident, prietenii m-au încurajat să scriu o carte despre pierdere deoarece ei erau convinşi că aveam obligaţia morală de a face din gândurile mele personale un bun public. Prima variantă n-a avut decât vreo optzeci de pagini, şi conţinea ceva ce aducea mai mult cu nişte abstracţii teologice pe tema suferinţei, totul foarte cerebral, dar aproape lipsit de nota personală. Prietenilor mei le-a plăcut destul de mult, dar au spus că, în comparaţie cu ceilalţi cititori, ei

aveau marele avantaj de a mă cunoaşte pe mine şi experienţa mea îndeaproape. Erau de părere că şi cititorii ar trebui să ştie cum s-au petrecut lucrurile. În definitiv, nimeni nu suferă o pierdere abstractă. Pierderea nu e un simplu concept; e o experienţă pe care toţi am vrea s-o evităm.

Multe s-au întâmplat din 1996. În epilog fac o reactualizare a datelor existenţei noastre. Cursul pe care l-a luat viaţa mea în ultimii opt ani nu face decât să reafirme ceea am scris în prima ediţie. Chiar şi după atâţia ani, nu aş schimba absolut nimic din carte. Ideile şi convingerile mele au rămas, în linii mari, aceleaşi. Ele mi-au fost de mult folos şi m-au ajutat să-mi clădesc viaţa pe o temelie trainică. Relatarea experienţei noastre s-a dovedit în cele din urmă salvatoare nu numai pentru mine şi copii, ci şi pentru mulţi alţii care au citit-o. Prin urmare, după ce am recitit-o, am hotărât să las neschimbată prima ediţie. Epilogul aduce câteva informaţii suplimentare, fără însă a corecta sau schimba ceea ce am scris prima dată.

Ca-ntotdeauna, sunt profund recunoscător prietenilor mei de la Zondervan. Sandra Vander Zicht a fost editorul primelor două cărţi pe care le-am publicat la Zondervan, după apariţia volumului *Har ascuns*. Ann Spangler, care s-a ocupat de editarea cărţii *Har ascuns*, este în prezent agentul meu. Toţi s-au dovedit profesionişti de cea mai înaltă clasă şi extraordinari oameni de caracter. Ei au preschimbat dificila sarcină de a scrie într-un lucru la îndemâna oricui, plin de sens, ba chiar amuzant. Îi datorez mulţumirile mele şi lui Gabriel Schmidt, proaspăt absolvent la Whitworth, care a răsfoit, a citit şi a îndosariat sutele de scrisori primite de-a lungul anilor de la cei care au citit prima ediţie. Atenţia lui la detalii e uimitoare.

Doresc, de asemenea, să îmi manifest gratitudinea faţă de numeroşii prieteni din Spokane şi din toată ţara. E minunat să am şi azi acelaşi cerc de prieteni pe care l-am avut şi în 1991, când totul a luat o întorsătură neaşteptată în viaţa mea. Am dedicat prima ediţie surorii şi cumnatului meu, Diana şi Jack, care au fost—şi continuă să fie—prietenii mei cei mai dragi. Simt că nu sunt vrednic să cunosc asemenea oameni.

Acum opt ani mă chinuiam să cresc trei copii traumatizaţi care suferiseră o lovitură pe care nici un copil n-ar trebui s-o primească. Ştiam că toată viaţa lor urma să depindă în mod fundamental de felul în care aveam să mă comport eu, în calitate de părinte, după accident.

Ei erau marele meu „proiect“. Aşa cum s-a dovedit în timp, ei au fost şi salvarea mea, deşi atunci n-am ştiut-o. În prezent, Catherine şi David sunt studenţi la colegiu; John e la liceu. Toţi trei sunt deosebiţi— inteligenţi, talentaţi, serioşi şi deosebit de credincioşi. Mă uit la ei şi mă minunez. Cuvintele nu vor putea spune niciodată ce înseamnă ei pentru mine. Oricât de ciudat ar suna, îmi doresc ca toţi oameni să treacă prin ce-am trecut eu, evident, cu excepţia suferinţei chinuitoare. Mi-aş dori atât de mult ca şi ceilalţi trei membri ai familiei să fie aici, să se bucure alături de noi.

Prefaţă la prima ediţie

Cartea tratează problema pierderii tragice, majore, şi transformările pe care le poate aduce aceasta în viaţa noastră. Ceea ce am scris se bazează pe experienţa mea, dar nu se referă exclusiv la ea. Cartea se aseamănă cu o pictură care a devenit mai mult decât peisajul care a inspirat-o. O dată ce am început să mă gândesc la pierderea mea, m-am trezit explorând un univers de înţelesuri care se deschidea înaintea ochilor mei. Am început să pun întrebări şi, în cele din urmă, să aflu răspunsuri care s-au dovedit satisfăcătoare şi tulburătoare totodată.

Reflectând la pierderea mea, pe care o voi prezenta pe scurt, am aflat că, deşi complet unică (aşa cum sunt toate pierderile), ea este manifestarea unei experienţe universale. Mai devreme sau mai târziu, toţi oamenii vor suferi pierderi, în mai mică sau mai mare măsură, pe plan personal sau public. Pierderea e parte a vieţii normale, în egală măsură cu naşterea, căci, pe cât de sigur e că venim pe-acest pământ, pe-atât de sigur e că vom suferi pierderi înainte de a-l părăsi.

Prin urmare, nu *experienţa* pierderii devine momentul definitoriu al existenţei noastre, aceasta fiind tot de inevitabilă ca moartea, cea din urmă pierdere care ne aşteaptă pe toţi. Ceea ce contează în ultimă instanţă e *reacţia* noastră, a fiecăruia, atunci când ne confruntăm cu pierderea. Această reacţie va determina în mare măsură calitatea, direcţia şi impactul pe care îl va avea viaţa noastră.

Cartea de faţă nu are menirea de a-l ajuta pe cititor să depăşească sau să treacă prin experienţa pierderii majore, întrucât eu consider că „refacerea“ în urma unei asemenea tragedii e o aşteptare lipsită de realism şi chiar dăunătoare, dacă prin refacere înţelegem o întoarcere la felul de a trăi şi a gândi pe care l-am avut înainte de pierdere. Dimpotrivă, cartea îşi propune să arate cum putem trăi şi creşte în urma pierderii, făcând din aceasta parte integrantă a existenţei noastre. Tocmai de aceea voi sublinia importanţa reacţiei noastre. Reacţia implică *alegerile* noastre, *harul* pe care îl primim şi, în cele din urmă, *transformarea* de care avem parte prin pierdere. Scopul meu nu e acela de a oferi soluţii rapide, nedureroase, ci de a arăta cum putem înainta

pe drumul maturizării, al unui proces ce se întinde de-a lungul unei vieţi întregi.

Pierderea e ca o boală terminală. În afara unei amânări vremelnice, nu putem face nimic pentru a ne scuti de suferinţa care vine o dată cu ea. Există însă o boală pe care o putem vindeca—boala sufletului nostru. Când e vorba de probleme sufleteşti, nu e cazul să tratez simptomele, ci să vindec boala. Dacă înfruntăm pierderea deschis şi reacţionăm cu înţelepciune, vom deveni efectiv oameni mai sănătoşi chiar dacă ne apropiem tot mai mult de moartea fizică. Vom descoperi că sufletele noastre sunt vindecate, căci ele se pot tămădui doar prin suferinţă.

După discuţii îndelungate, prietenii m-au convins să scriu această carte. N-am avut dispoziţia de a scrie nimic după pierderea suferită, deşi am ţinut, din considerente personale, un jurnal în care mi-am consemnat experienţa şi urmările ei. Mă cutremuram numai la gândul de a-mi împărtăşi public experienţa. Prietenii mi-au sugerat însă că aici nu era vorba de experienţa propriu-zisă. Pentru ei aveau o mare valoare *reflecţiile* mele asupra experienţei, întrucât aveau convingerea că ele treceau dincolo de ea, promiţând să le fie de ajutor şi altora. Evident, opiniile lor m-au convins în cele din urmă.

Deşi am făcut loc în aceste pagini câtorva crâmpeie din cele trăite de mine, am decis să scriu o carte despre experienţa *universală* a pierderii şi mai puţin despre experienţa mea personală. Am dorit să-mi limitez relatarea pentru a-mi proteja viaţa privată. Totodată m-am ferit să atrag prea mult atenţia asupra experienţei mele personale pentru a nu neglija studierea aspectelor universale ale tuturor experienţelor umane care implică pierderea. În plus, nu sunt sigur că se poate comunica deplin natura profund răscolitoare a suferinţei cuiva. Unele experienţe sunt atât de crunte încât sfidează orice descriere.

Totuşi, mă simt obligat să spun de la bun început, deşi îmi simt vorbele mult prea sărace, că întâmplările pe care le-am trăit m-au adus într-un punct-limită. M-am pomenit faţă-n faţă cu latura cea mai întunecată a vieţii şi cu nevolnicia propriei mele naturi umane. La cât de vulnerabil mă simt mai tot timpul, mi-ar fi greu să mă autointitulez un mare învingător. Iar dacă dau impresia unui erou, a unui om perfect, puternic, cu siguranţă impresia e una falsă. Experienţa mea mi-a confirmat cât de greu este să înfrunţi pierderea şi cât de mult îţi ia să o

depăşeşti. Ea mi-a reamintit totodată cât de frumoasă şi plină de sens poate fi viaţa, mai ales în suferinţă.

Scrierea acestei cărţi s-a dovedit importantă, fără a avea însă şi funcţia unui catharsis. Nu a amplificat trauma, dar nici nu a contribuit la vindecarea ei. Ceea ce m-a ajutat a fost jurnalul pe care l-am ţinut de-a lungul ultimilor trei ani. Mă simt îmbogăţit recitind acele note despre urmările experienţei mele, despre schimbările pe care le-a produs în mine. Cartea de faţă e produsul acelei perioade de reflecţie. E rezultatul fericit al unei experienţe triste.

Chiar şi aşa, cartea nu mi-a atenuat senzaţia de consternare şi nici durerea. Faptul că ea se dovedeşte utilă altora nu justifică pierderea şi nici nu explică tragedia. Suferinţa mea îmi pare la fel de lipsită de noimă şi de oribilă şi azi ca în ziua când s-a produs. Binele rezultat din pierderea aceea nu anulează grozăvia ei şi nu justifică răul făcut. Nimic n-o poate face.

Sunt mulţi cei care au contribuit în mod semnificativ la publicarea acestei cărţi. Scurtele menţiuni pe care le fac pentru a-mi arăta respectul faţă de ei sunt ca nişte aplauze la sfârşitul unei reprezentaţii strălucite a unei opere de Mozart. Cuvintele mele de apreciere nu reuşesc să redea decât în chip palid deosebitele servicii pe care mi le-au adus cei citaţi. Printre ei sunt prieteni dragi care au făcut mult mai mult decât faptul că au citit fragmente ample din manuscris sau diferitele lui variante. Ei s-au investit cu tot ce au avut în viaţa mea. Nu numai ceea ce am scris, dar şi ceea ce sunt reprezintă un produs al dragostei şi grijii lor. Le mulţumesc şi le sunt foarte recunoscător pentru aportul pe care l-au avut în viaţa mea.

De-a lungul ultimilor trei ani mi-au parvenit multe relatări legate de pierderi, dar am hotărât să redau doar câteva dintre ele. Le sunt recunoscător Leannei, lui Steve, Joannei, lui Andy şi Mary, lui Jeff, pentru faptul că au dorit să-mi împărtăşească experienţele lor de viaţă şi mi-au dat permisiunea de a le folosi în cartea mea. Curajul, tenacitatea şi înţelepciunea lor m-au ajutat mai mult decât pot spune în cuvinte.

Linda Lawrence Hunt, Steve şi Kathy Pederson, Forrest Baird şi Martin E. Marty au avut un rol deosebit prin faptul că m-au încurajat să scriu această carte. Dale şi Kathy Bruner, Terry şi Suzette McGonigal, Judy Palpant şi Dave Bast au contribuit la carte din perspectivă teologică. Rachel Johnson, Glena Shubart şi Janelle Thayer,

terapeuţi profesionişti, au contribuit la conturarea manuscrisului cu experienţa lor în psihologie, în vreme ce Leonard Oakland, Howard şi Pat Stien au cizelat proiectul prin prisma sensibilităţii lor literare. Terry Mitchell s-a întrecut pe sine în munca de editare a manuscrisului chiar înainte ca acesta să ajungă în mâinile editorilor de la Zondervan. O dată începută colaborarea cu cei de la Zondervan, Ann Spangler, editor principal la departamentul achiziţii, a manifestat sensibilitate atât faţă de autor cât şi faţă de cartea acestuia. Verlyn D. Verbrugge, editor principal, a intervenit cu tuşa finală acolo unde s-a dovedit necesar.

Ron şi Julie Pyle, Todd şi Monica Holdridge, Dale Soden, Steve şi Richelle Mills, toţi, prieteni apropiaţi, au ajutat la conturarea ideilor cărţii pe parcursul numeroaselor noastre discuţii. Soacra mea, Minnie Dethmers, cumnata mea, Judy Koerselman, şi alţi membri ai familiei din partea soţiei mele au devenit parteneri de la distanţă în procesul care ne-a obligat să învăţăm să trăim în împrejurări nedorite de nici unul dintre noi. Tatăl meu, Gerald, ne-a sunat şi ne-a scris mereu, deşi locuieşte la mare distanţă. Cei trei copii ai mei, Catherine, David şi John, nu au citit niciodată manuscrisul, dar au jucat un rol esenţial prin faptul că au conferit un plus de vitalitate existenţei mele exact când aveam cea mai mare nevoie de aşa ceva. Pentru o vreme, cred că ei m-au ţinut în viaţă; tot ei mă ajută acum să merg mai departe.

Nimeni nu m-a sprijinit mai mult şi nu m-a impulsionat să scriu cartea aşa cum au făcut-o sora mea, Diane, şi cumnatul meu, Jack, care au petrecut sute de ore stând de vorbă cu mine despre majoritatea ideilor cuprinse în carte, au citit toate variantele manuscrisului şi au investit atât de mult din fiinţa lor în mine şi în copiii mei. E un lucru minunat şi atât de rar întâlnit ca membrii unei familii să fie şi prietenii cei mai buni. Ei, bine, cu Diane şi Jack am trăit această experienţă. Lor le dedic această carte, o dată cu recunoştinţa şi afecţiunea mea.